

Tartu linna meistrigate I etapp

2.oktoobril 2013

Küsimused; Kvart

1. Sovetiajal oli kombeks linnadele veel elavategi punategelaste nimesid anda. Üks 1795.aastal asutatud praegune Ukraina linn on omapärane selle poolest, et tema nime pörgatati kaks korda edasi-tagasi. Esimest korda anti linnale sealt pärit mehe nimi 1935.aastal, algupärane nimi taastati 1958, uuesti nimetati ta tolle tegelase järgi ümber 1970, järjekordselt ennistati vana nimi 1990. aastal. Linnas on sündinud kuulus keelemees Vladimir Dal, teivashüppajad vennad Bubkad; seal alustas oma spordimeheteed kõrgushüppaja Valeri Brumel; linna jalgpallimeeskond mängis NL kõrgliigas kõigest 11 hooaega (1969–1979), kuid jõudis selle aja jooksul tulla meistriks ning mängida kaks korda karikafinaalis. Mis on selle linna algne (praegune) nimi ja millist nime kandis ta vahepeal kaks korda?
2. 17. augustil toimus Võsul uus filmifestival „Võsu glämm“, mis tituleeriti juba eelnevalt maailma ainulaadseimaks. Ilmselt põhjusel, et festivali programmis oli ainult üks film. Linateos valmis 2012. aastal ning kogus Eesti kinodes 73 700 vaatajat. Mis film?
3. Vasakpoolsel pildil on muidugi Tartu Kivisild, aga kes on parempoolsel pildil? (↓)

4. Autoomanikud peaksid olema hästi kursis sellega, et igal autol on ainulaadne identifitseerimiskood. Selle kaudu saab pruugitud auto ostja jälgida sõiduki ajalugu. Müüjate käest, kes ei avalda seda koodi, soovitatakse masina ostmist vältida. Esmakordselt võeti kood autotööstuses kasutusele 1954. aastal. Kuni 1981. aastani polnud ühtset standardit ning erinevad tootjad kasutasid erinevaid koode. Sealpeale on kood aga üheselt standardiseeritud. Milline kolmetäheline lühend?
5. Aine nimega metamisool (*metamizole sodium*) sünteesiti Hoechsti firmas 1920.aastal ja peagi sai sellest üks populaarsemaid valuvaigisteid maailmas. Paraku ilmnisid tal eluohtlikud kõrvaltoimed ning praeguseks on ta paljudes riikides keelatud (esimesena Rootsis, 1972). Ka Eestis kõrvaldati ta 1999.aastal vabamüügilt, paraku on musta turu ravimite seas üks levinumaid. Mis nime all oli/on metamisool meil tuntud?

Tartu linna meistrigate I etapp

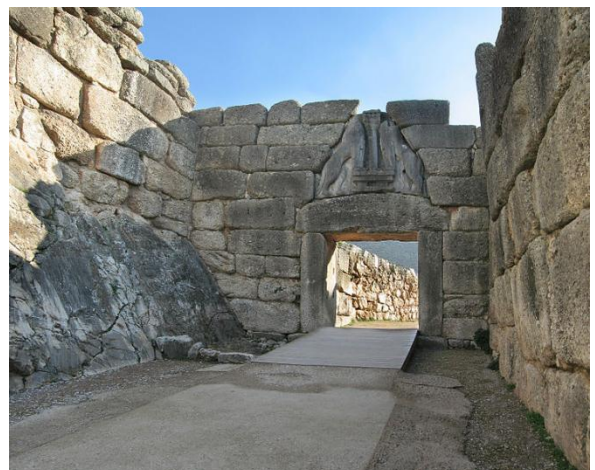
2.oktoobril 2013

Küsimused; Kvart

6. Kes on see 1974. aastal sündinud, nagu Vikipeedia ütleb, katalaanist paadunud häirik?(↓,→)

7. Salme Dutt (1888–1964) oli eesti päritolu briti kommunist, 1920-30. aastatel Kominterni agent Suurbritannias, abielus toleaege briti juhtiva kommunistliku ajakirjaniku ja teoreetikuga. Samas oli ta ühe tuntud sotsiaaldemokraatliku poliitiku (1946) vanatädi ning lisaks oli tema ämm teise maailmakuulsa sotsiaaldemokraatliku poliitiku (1927–1986) vanatädi. Kelle vanatädi oli Salme Dutt (kasuks tuleb teadmine, kes oli tema vanem õde) ning kelle vanatädi oli tema ämm (selle poliitiku nimi sisaldub ka Salme abikaasa ametlikus nimes)?
8. 25. jaanuaril 1994. aastal ründas üks purjus mees Tartus ülikooli raamatukogu lähistel üht tuntud ja armastatud kultuuriinimest ning pussitas teda. Rünnatu sai eluohtlikke vigastusi, ent tal õnnestus neist siiski paraneda. Ründaja osutus aga end Tartu satanistideks nimetanud ning võikaid tegusid teinud grupi liikmeks, kellest suur osa peatselt tabati ning ka vangi mõisteti. Keda niimoodi rünitati?
9. Eesti lauljatest on Milano La Scala põhilavale pääsenud Annely Peebo ja Ain Anger, kes on aga ainus Eesti dirigent, kes seal etendusi juhatanud? Sama mees on töötanud muuhulgas veel sellistes kuulsates teatrites nagu Berliini Saksa Ooper, Pariisi Rahvusooper, Viini Riigiooper jmt. Mehe praeguseks tööandjaks on meie rahvusooper.
10. Pildil nähtav Lõvivärv oli peasissekäik juba pronksiajal rajatud tsitadelli. Kuidas nimetatakse paika (arheoloogilist kultuuri), kus see asub? (→)

Tartu linna meistrikate I etapp

2.oktoobril 2013

Küsimused; Kvart

11. 50 aastat tagasi, 28. augustil 1963. aastal, peeti Washingtonis Lincolni memoriaali trepil üks 20. sajandi kuulsamaid kõnesid. Kes selle 17-minutilise kõne enam kui 250 000 kuulajale pidas ja mis nime all on see kõne tuntud?

12. See Eesti rekordiomanik kergejõustikus on oma alale truuks, valmistades oma firmaga Kanstet staadionidele katteid. Ja seda absoluutsel tippasemel. Näiteks Moskvas 2006. aasta Olimpiiski spordihallis kergejõustiku MM-võistlusteks. Samuti 2013. aastal Göteborgis sise-MM-iks. Lisaks projektid üle terve maailma. Kes on see edukas ettevõtja? (→)

13. Mis linnas asub Lõuna-Ameerika vanim ülikool? Universidad Nacional Mayor de San Marcos asutati keiser Karl V käsul 12. mail 1551, seega on ta vanem kui Tartu Ülikool ning üldse vanim ülikool Ameerikas. Praegu õpib seal u 35 000 tudengit, vilistlaste hulgas on ka üks Nobeli kirjanduspreemia laureaat.

14. Sel aastal sai eesti naisest nimega Anu Nõulik esimene naine, kes vallutas üle 8000 m kõrguse mäetipu. Tegemist on maailma kõrguselt kuuenda mäega (8201 m), mis asub Nepali ja Tiibeti piiril. Ühtlasi on mägi esimene kaheksatuhandeline, mille eestlastest alpinistid kunagi (1998.aastal) vallutasid. Mis mägi? Pildil kangelanna koos abikaasa Ukoga. (→)

15. Dam on Amsterdami kuningapalee esine peaväljak, kus toimuvad linna peamised rahvakogunemised. Väidetavalt kogunes kõige suurem rahvahulk sellel sajandil sinna novembris 2004 ühele tuntud kultuuritegelase leinamiitingule. Kelle leinamiiting tõi Dami väljakule (väidetavalt) rohkem rahvast kui näiteks tänavu kuninga ametissenimetamise aegu?

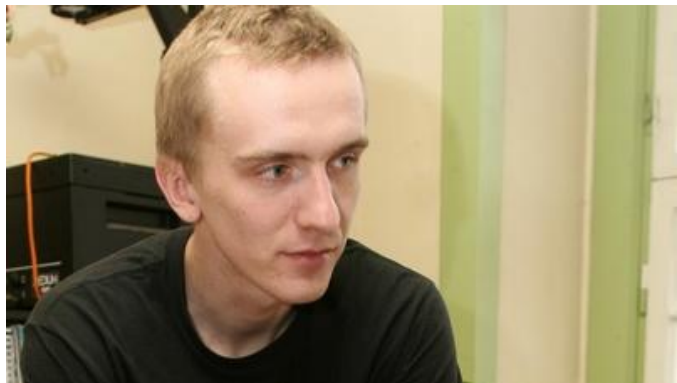
Tartu linna meistrikate I etapp

2.oktoobril 2013

Küsimused; Kvart

16. Millise riigi suurima poliitilise erakonna (võimupartei) nimi on Nur Otan ehk tõlkes Isamaa Valgusekiir? Parteil on viimastel andmetel üle 760 000 liiget ning esimeheks alates 2007. aastast ei keegi mu kui riigi kauaaegne president.
17. Enne floopiaega valitses kõrgushüppes rullstiiliajastu, esimese rullstiilis hüpatud meeste maailmarekordi püstitas Charles Dumas 1956 (2.15). Missugune hüppestiil valitses aga (meeste) kõrgushüppes enne rullstiili? Selle stiiliga hüpati esmakordselt 2 m (1912), viimase meeste maailmarekordi 2.12 püstitas selle hüppeviisiga Walt Davis 1953. Inglise keeles kannab see stiil nime „western roll“. Meie küsime eestikeelset nime või selle stiili looja ja ühtlasi esimese kahemeetrimise nime, kelle nime järgi seda hüppeviisi aegajalt kutsutakse.

18. Andres Juur (→) on Jõgevalt pärit noor mees, kes lõpetanud Tartu Ülikooli ning jõudnud vahepeal töötada Jõgevamaal Puurmanis kooliõpetajana. Nüüd enam mitte, sest eelmise aasta suvest on mees ametis ühe Tartu asutuse juhina (õigemini küll juhatuse liikmena). Mis asutusest on jutt?

19. Maailma suurim erakunstikogu kuulub Briti kuningakojale, suuruselt järgmine Thyssen-Bornemisza perekonnale. Mis linnas asub Thyssen-Bornemisza muuseum, kus on väärtuslikum osa sellest kolleksioonist eksponeeritud? Muuseas, TBM moodustab koos läheduses asuva veel kahe maailmakuulsa muuseumiga nn muuseumide kolmnurga, naabermajas paikneb hotell Palace, kust omal ajal riiki tegelikult juhiti ning mõnesaja meetri kaugusel raudteejaam, kus mitte väga ammu toimus vägagi traagiline sündmus.

20. Kes on see tänavu Eestitki väisanud uelslane (→), kelle tähelend algas 2009. aastal Briti talendisaatest ”The X Factor”?

Tartu linna meistrigate I etapp

2.oktoobril 2013

Küsimused; Kvart

21. Albert Speer oli tuntud kui natsi-Saksamaa iuharhitekt, kuid kes oli natsi-Saksamaa ihuskulptor? Ta sündis 1900.aastal, õppis Düsseldorfis, 1930.a-te algul viibis Pariisis, kus muuhulgas sõbrunes Jean Cocteau' ja Jean Renoir'ga, ning kus kujunes välja tema monumentaalseks klassitsismiks kutsutud loomelaad (tuntav on Aristide Maillol'i mõju). Kodumaale naastes lõi mitmeid monumentaalseid paatoslikke inimfigure (muuhulgas Berliini Olümpiaparki), mis pälvisid Hitleri (ja teiste Kolmanda Reichi juhtide) tähelepanu. NSDAPi astus 1937.aastal, oli seejärel riigi kopsakal toetusel äärmiselt viljakas, peale monumentaalsete taieste lõi ka kümneid portreebüste. Alates 1950.a-te algusest oli taas Saksamaa nõutumaid kujureid. Suri 1991.aastal. Piltidel (↓), modelleerimas Speeri büsti ja (paremal) koos Hitleri ja Speeriga fütüreri kuulsa Pariisi visiidi ajal 1940.

22. Bioloogiliselt on tegemist üheaastase, karvaste lehtede ja püstise varrega taimega, mis võib kasvada soodsates tingimustes kuni 2 meetri kõrguseks. Taime õied on kas valged, roosad või violetsed ja asuvad lehtede kaenaldes. Taime viljaks on kuprad, mille arv ühel taimel kõigub tavaliselt mitmekümne kuni mõnesaja vahel. Valminud kupar avaneb ise ja seemned pudenevad sellest välja. Taimel on ajaloos üldse värvikas taust. Muistsed assüürlased uskusid, et nende jumalad jõid enne oluliste tegude sooritamist taimest valmistatud veini. Vana-Kreeka sõdurid närisid taime seemneid kui eriti energiarikast toitu enne otsustavaid lahinguid. Mis taimest jutt?
23. Mis spordialal oli omal ajal maailmameister senegallane Baba Sy? Seda spordiala harrastatakse ka Eestis, kuigi kõlavate saavutusteta, muuhulgas tegeleb sellega ka üks tuntud (kuigi mitte eriti edukas) mälumängur, samas on 1971., 1991. ja 2013. aasta maailmameister selgunud Tallinnas.
24. Dominikaani Vabariigi pealinna Santo Domingo asutajaks oli ühe kuulsa mehe vend. Ametlikuks asutamiskuupäevaks loetakse 5. augustit 1498. aastal. Tegelik algus oli ilmselt paar aastat varem. Kes oli see mees, kelle vend lähemat tutvustamist ei vaja, kes pani aluse eurooplaste esimesele linnale Uues Maailmas?
25. Mis on Eesti rahvakalendis jaanilaupäeva rööpnimi (mõnel pool kutsuti nõnda ka jaanipäeva, jaanilaupäev oli siis ...õhtu)? See nimetus peaks meenuma kindlasti neile, kes jaanipäeva paiku (või mis iganes ajal) saartel käivad.

Tartu linna meistrigate I etapp

2.oktoobril 2013

Küsimused; Kvart

26. Pildil olev (→) inglise koomik ja näitleja (1975) sai avalikkusele tuttavaks briti „Big Brotheri“ sõsarsarja „Big Mouth“. Mees on tuntust kogunud kinolinal, eelkõige rollidega filmides "Unusta Sarah Marshall" ja "Arthur". Tema spetsialiteediks on aga standup comedy ning oma maailmaturnee raames väisab ta tuleva aasta veebruaris ka Tallinna. Kes? Tänapäevase kuulsusena figureerib aktiivselt ka seltskonnakroonikas. Eelkõige on tuntud kui lauljatar Katy Perry ekskaaslane.

27. Augusti algul taasavati Tartu Ülikooli ajaloo muuseumis Tartu vanim lift, mis paigaldati sinna (tollal ülikooli raamatukokku) 1928. aastal. Mis firma liftiga on tegu? See 1874.aastal asutatud Šveitsi firma kuulub maailma suurimate tõsteseadmete tootjate hulka, Tartus sõidavad tema liftid ka nt Kaubamajas. Nimi võib tuttav olla ka filmihuvilistele, kuid ühe 1990. a-te tuntud linatõuse nimategelasel pole selle firmaga mingit pistmist.

28. Selle California osariigis asuva linna asutasid 1857. aastal viinamarjakasvatajatest väljarändajad põhiliselt Saksamaa linna Rothenburg ob der Tauberi ümbrusest. Linna ei tunta mitte enam viinamarjakasvatuse ja veinivalmistamise kaudu, kuivõrd seetõttu, et seal asub Disneyland ning paikneb Põhja-Ameerika ühes profiliigas mängiv meeskond,. Elanikke on linnas veidi vähem kui Tallinnas – ca 330 000. Mis linn?

29. Kreek pole Eestis sugugi haruldane perenimi ning Kreek (de Kreek, van der Kreek) pole ka Madalmaades haruldane, kuid mida tähendab „kreek“ hollandi keeli? Kui see sõna maakeelde ümber panna, siis ka seda perekonnanime kohtab meil üpris sagedasti, üks selle nime kandja on Eesti kergejõustikurekordi kaasomanik, kõige tuntum on vast üks omaaegne vägagi vastuoluline KGB-liku minevikuga kirjamees.

30. Eestis valmisid tema (1947-2013) projektide järgi Viljandi KEK-i kontorihoone ja Tartu-Tallinna maantee ääres Põltsamaa ristis asuvad tööstuskompleks, samuti osales TOPi kavandamisel. Väljaspool Eestit on tema projektide järgi valminud hotelle ja haigla Nigeerias, sünagoog, elamud, hotellid, kaubanduskeskused Iisraelis jpm. Kes (→)? Segaduses olijaile – ka temal on märksa tuntum vend.

Tartu linna meistrigate I etapp

2.oktoobril 2013

Küsimused; Kvart

31. Edami, gouda, maasdami juuste teame me hästi, hollandlased ise peavad maailma parimaks juustuks hoopis volendamemit, kuid mis linnas peetakse juba üle 400 aasta Madalmaade tähtsaimat traditsioonilist juustuturgu? Praeguseks on ta oma kommertsliku tähenduse tegelikult minetanud, toimib pigem kui turismiatraktsioon ja on ainus, mida peetakse terve aasta igal reedel. Vihjeks veel, et see linn pakkus hiljaaegu parasjagu (ja mõnda aega) huvi meie spordisõpradele.
32. Mitte, et selles midagi eriti kummalist oleks, aga... 2011. aastal tuli Eesti meistriks ühel meile edukal spordialal sellesama alaliidu peasekretär Jüri Salm. Kuivõrd tegemist oli lahtiste meistrivõistlustega, kohtus Salm kuldmedalimatšis rootslase Karl Harmenbergiga. Viimane oli aga poolfinaalis konkurentsist välja lülitanud meie esinumbri. Mis spordialast on jutt?
33. Pikka aega oli Soome suurimaks tööandjaks Nokia, nüüdseks on ta oma positsiooni loovutanud. Milline rahvusvahelise haardega (loomulikult ka Eestis tegutsev) enam kui 27 000 töötajaga firma on alates tänavu kevadest Soome suurim tööandja? See teabelevi, logistika ja postisidega tegelev ettevõtte loeb oma asutamisaastaks 1638, praeguse nime all tegutseb alates 2007.aastast.
34. 1890. aastal, kolonialismi kõrgajal, sõlmisid Suurbritannia ja Saksamaa nn maadevahetuse lepingu, vahetades omavahel kaks saart. Leping ongi tuntud nende saarte nimede järgi. Inglased said saare, mis asub Aafrika lähistel, piirkonnas kus Saksamaa oli jõuliselt oma valdusi laiendamas. Sakslased aga saare, mis asub suhteliselt emamaa lähistel, ent oli olnud strateegilistel kaalutlustel 1814. aastast brittide kontrolli all. Nimetage mõlemad saared!
35. „Tiina Taurite traktor“ oli tänavu suve hakul etendus, kus traktoristipaberitega näitlejatar läbis traktoriga 900 km Eestimaa teid ja rääkis inimestele lugusid kummalistest unistustest ja nende täitumisest. Mis marki traktor oli tema kaaslaseks, mida Tiina Taurite ise nimetas „traktorimaailma Mercedeseks“ (↓)?

Tartu linna meistrigate I etapp

2.oktoobril 2013

Küsimused; Kvart

36. Küsitav film keskendub Briti monarhi George VI kõneravile. Meest vaevanud kogelemise võttis ette Austraalia logopeed Lionel Logue 1926. aastal, kes saavutas edu juba poole aastaga nii, et monarh oli suuteline järgmisel aastal pidama kõnet ilma takerdusteta. Filmis on raviprotsess venitatud aastatepikkuseks, mis kestab ka veel, kui George võtab trooni üle Edward VIII-lt (1930. aastate keskel). Mis filmist on jutt?
37. Kui eestlased peavad rahvusliku lennukompanii hukutajaks soomlast Tero Taskilat, siis lätlased peavad airBalticu hädade põhjustajaks seda sakslast. 1964. aastal sündinud Heidelbergist pärit juuraharidusega mees ei olnud airBalticu juures siiski mingi ühepäevaliblikas, vaid töötas juhtkonnas alates 1995. aastast. Tema karjäär oli täis julgeid ja samas riskantseid otsuseid, mis viisid ta kriisis firma juhi ametist 2011. aasta sügisel. Kes on see hiljutine Baltikumi esilendur?
38. Küsimus peatselt algava telesaate „Mis? Kus? Millal?“ uue hooaja auks. Kuni 19. sajandini said poomissurma mõistetud inglise aadlikud erikohtlemise osalemiseks. Vastus puudutab otseselt hukkamisvahendeid ja –protsessi, mitte seda, et näiteks said nad poomist oodates ennast head ja paremat. Mismoodi erines siniverelise poomine tavainimese omast?
39. Pildil olev lind (→) (*Rhynochetos jubatus*) on Uus-Kaledoonia mägimetsade asukas. Oma sugukonna ainus esindaja, kehapikkusega pool meetrit või isegi üle selle. Peaaegu lennuvõimetu ning ohustatud sissetoodud kiskjate poolt. Mis lind? Kui vastata ei oska, siis olgu vihjatud, et Eestis on põhimõtteliselt sama nime kandev ja väga tavaline lind. Samuti tasub mõelda maateaduse põhimõistete peale.

40. Kuulete laulu pealkirjaga «We Write the Story», mis kirjutati spetsiaalselt ühe selleaastase suurürituse tarbeks. Me ei küsi esitajat, selleks on tuntud popansambel Avicii, vaid heliloojaid. Kes?

Tartu linna meistrikate I etapp

2.oktoobril 2013

Küsimused; Kvart

Vastused

1. Lugansk, Vorošilovgrad
2. „Seenelkäik“
3. Peer Steinbrück, Saksamaa Sotsiaaldemokraatliku Partei esimees
4. VIN (Vehicle Identification Number)
5. Analgiin (pentalgiin)
6. Jimmy Jump
7. Erkki Tuomioja, Soome välisminister (Salme Dutti õe Hella Wuolijoe lapselaps); Olof Palme, Rootsi kauaaegne peaminister (Salme abikaasa oli India-Rootsi päritolu, tema ametlik nimi oli Rajani Palme Dutt)
8. Hando Runnel
9. Vello Pähn
10. Mükeene (kultuur)
11. Martin Luther King; „Mul on (üks) unistus“ („I Have a Dream“)
12. Valeri Bukrejev
13. Limas (nobelist Mario Vargas Llosa)
14. Cho Oyu
15. Theo van Gogh (filmimees, kes tapeti 2. novembril 2004 islamiterroristi poolt)
16. Kasahstan
17. Sisejalähüpe või Horine'i stiil (George Horine)
18. Teaduskeskus AHHA
19. Madridis (Muuseumide kolmnurka kuuluvad veel Prado ja Kuninganna Sofia muuseum, hotellis Palace resideerus kodusõja aegu NSVL saatkond, Atocha raudteejaamas hukkus 11. märtsil 2004 terrorirünnakus 191 inimest)
20. Olly Murs
21. Arno Breker
22. Seesam
23. Rahvusvaheline (100-ruuduline) kabe
24. Bartolomeo Kolumbus
25. Leedopäev (Vjatšeslav Leedo – Saaremaa Laevakompanii omanik)
26. Russell Brand
27. Schindler Group (Spielbergi „Schindleri nimekirja“ peategelane Oskar Schindler oli sudeedisakslane)
28. Anaheim
29. Laht (Maidu Laht – koos Golbergi, Noole ja Vihmaniga 4x100 m rekord; Uno Laht)
30. Harry Shein (vend meediategelane Hagi Šein)
31. Alkmaaris (Ragnar Klavan mängis 2009-2012 A(lkmaar)Z(aanstreek)is)
32. Epeevehklemine
33. Itella (üks kaubamärkidest SmartPost)
34. Sansibar, Helgoland
35. John Deere
36. „Kuninga kõne“ („The King's Speech“)
37. Bertolt Flick
38. Aadlike poomisnõor oli siidist, tavakodanikel aga kanepikiust
39. Kagu
40. Björn Ulvaeus ja Benny Andersson